

Posudek rigorózní práce Barbory Šmejdové Imagination as a Theological Term

Barbora Šmejdová si pro svou rigorózní práci zvolila zajímavé a poměrně nesnadné téma, a to roli imaginace v rámci náboženského poznání a jeho dopadu na jednání člověka. V celém jejím pojednání jde především o imaginaci jakožto teologický fenomén (jak udává titul práce jakožto teologický termín), avšak v každé kapitole práce lze nakonec konstatovat, že imaginace je pro probírané autory něčím podstatně důležitějším než jen součástí teologického diskursu, tedy teologickým termínem.

Práce je rozčleněna do několika kapitol, v nichž autorka probírá různé koncepty imaginace, a to především pro zdůvodnění její důležitosti v procesu teologické reflexe i náboženského (či obecně lidského) poznání a aktivizace k jednání. První rozsáhlá kapitola je věnována Paulu Ricoeurovi a jeho teorii imaginace (*The View of a Philosopher: Paul Ricoeur and his Theory of Imagination*). Tato kapitola tvoří pro autorku jakýsi odrazový můstek pro všechny další výklady, neboť se k jeho koncepci ve všech dalších kapitolách a podkapitolách stále vrací. Druhá kapitola (*Imagination in Theology: Newman, Rahner and von Balthasar*) zpracovává koncept imaginace v teologii, a to v dílech Johna Henryho Newmana, Karla Rahnera a Hanse Urse von Balthasar. Třetí kapitola (*Michael Paul Gallagher and Imagination in Practice*) je věnována mysliteli, jímž se autorka dlouhodoběji zabývá, M. P. Gallagherovi.

Rozborem myšlenek o imaginaci v dílech uvedených myslitelů se autorce podařilo prokázat, že imaginace hraje obecně v poznání a sebepoznání člověka významnou a nezastupitelnou roli, neboť teprve ona dovoluje člověku, aby sám sebe komplexně definoval a uchopoval v prostoru a čase. Imaginace je neodmyslitelnou součástí lidského bytí, a tedy musí nepochybně hrát důležitou roli i v náboženské oblasti. Barbora Šmejdová proto sleduje, jak její roli ve filozofickém a teologickém diskursu popisují a interpretují zvolení autoři. Všichni ze zvolených myslitelů poukazují dle autorky na nutnost propojení racionality a imaginace v lidském poznání a jednání. Imaginace je v daném pohledu oním hybatelem lidského jednání, neboť se vztahuje k „srdci“ člověka. Vzhledem k samotné povaze filozofické a teologické reflexe je i pojednání autorky vedeno na poměrně abstraktní rovině s tím, že si relativně často vypomáhá obsáhlejšími citacemi z děl probíraných autorů. Je třeba pozitivně hodnotit autorčinu schopnost srovnávat uváděné modely, hledat a nalézat jejich styčné body a roviny, byť k nim jednotliví autoři dospívají různou cestou a pracují s odlišnou terminologií.

Teprve třetí kapitola je věnována praktickému významu imaginace pro poznání víry, a to prostřednictvím díla M- P. Gallaghery. Z mého pohledu by si tato kapitola (vzhledem k těm předchozím) zasloužila většího rozpracování. Z autorčina pojednání o Gallagherovi je zřejmé, že právě teoretické uchopení jeho přístupu je obtížné. Zatímco v předchozích kapitolách a podkapitolách mohla autorka vycházet z myšlenkově víceméně ucelených koncepcí autorů, zde musela pracovat především s Gallagherovým praktickými komentáři k jednotlivým uměleckým dílům, takže popsání a interpretace Gallagherova konceptu imaginace bylo náročnější. Autorka na něj tak trochu rezignovala. Gallagherovy praktické vývody jsou mně osobně velmi sympatické, protože se neorientuje jen na věřícího adresáta, nýbrž zvažuje možnosti umění vzhledem k přemýšlivému člověku, kterého umělecká díla mohou otevřít pro vztah k Bohu, resp. pro tajemství Boží transcendence. Bylo by ovšem na místě konstatovat, že mohou, ale vůbec nemusejí. Umění, resp. umělecká díla, jsou sdílná a otevírající nové horizonty pouze v případech, že jejich „konzument“ má zkušenost, která má umožňuje je chápat. Přesto je nesporným přínosem upozorňovat na roli umění pro otevření se Bohu

(transcendenci v nejširším slova smyslu), jak to ostatně naznačuje už pojednání o K. Rahnerovi.

U jednotlivých autorů by možná neškodilo přidat něco málo biografických dat (jako tomu je ve stručnosti u Gallaghera). Pak by třeba nebylo tak zvláštní, že právě Rahner nebo Hans Urs von Balthasar věnují imaginaci pozornost, neboť byli nepochybně ovlivněni svou jezuitskou (ignaciánskou) formací, v níž imaginace jakožto cesta k poznání ve vztahu člověka a Boha hraje velmi podstatnou roli. U Gallaghera mohla autorka (ostatně i v předchozích kapitolách) přidat něco kritičtějšího pohledu.

Práce je napsána v angličtině. Nejsm s to jazykovou úroveň posuzovat, ale podle vyjádření americké socioložky B. Vann, jejíž názor jsem si vyžádala, je standardní. V práci zůstaly drobné jazykové nedostatky (překlepy apod.).

Z hlediska formálního je práce standardní, splňuje požadavky na rigorózní práci. U autorů, jejichž mateřštinou není angličtina, pracovala autorka s anglickými překlady jejich děl, nikoliv s originálním zněním. V pozn. 134 (Rahnerův Grundkurs) mi není zcela jasné, proč je odkazováno na německé znění titulu, když se s ním dále nepracuje. V jiných případech tomu tak není. Autorka svou prací prokázala schopnost samostatného myšlení, kritické práce s odbornou literaturou a samostatného formulování myšlenek, a to v anglickém jazyce, což je třeba velmi pozitivně hodnotit.

Práci doporučuji k obhajobě.

Otázky:

Jak je možné uplatnit imaginativní schopnosti člověka v teologické a pastorační práci? Proč je to zapotřebí?

Jaké předporozumění předpokládají autorkou interpretovaní myslitelé?

V čem by bylo možné spatřovat slabiny Gallagherovy interpretace imaginace a jejího praktického využití?

29. 8. 2014

Doc. PhDr. Mireia Ryšková Th.D.